

Figurteaterstudiet ved Høgskolen i Oslo og Akershus

(av Svein Gundersen, 1946)

Da jeg begynte ved HiOA (dengang HiO) i 2004, var jeg leder i UNIMA-Norge - forening for figurteater, jeg var leder for foreningen i en 10års-periode. Det fantes da ingen utdanning for figurteater i Norge, og som kunstart var figurteatret temmelig usynlig i offentligheten. I Fredrikstad ble det i 1991-94 gjennomført et prøveprosjekt for figurteaterutdanning. Evalueringen av dette prosjektet konkluderte med beslutningen om å opprette en permanent figurteaterutdanning i Norge, en utdanning som skulle ha nasjonalt ansvar innen sitt fagområde. Høsten 1996 begynte det første ordinære kullet med figurteaterstudenter, organisert under Høgskolen i Østfold (HiØ). I forbindelse med at utdanningen fikk ny faglig leder i 1998 ble fagplanen imidlertid revidert, ordet figurteater forsvant fra fagplanene, og figurteaterutdanningen forsvant.

At figurteater er en egen kunstart som krever en spesifikk utdanning, hadde lenge vært en fanesak for figurteatermiljøet. UNIMA-Norge jobbet for å reversere det som hadde skjedd ved HiØ, og få figurteaterutdanningen tilbake, bl.a ved henvendelser til departementet - uten at problemet fikk noen løsning. Vi mente at en utdanning organisatorisk kunne knyttes sammen med de andre kunstutdanningene, og håpet at sammenslåingen av de statlige kunstutdanningene til Kunsthøgskolen i Oslo ville skape muligheter for samarbeid og nytenkning, men fikk ikke gehør for idéene våre. Et annet mulig alternativ jeg så for meg, var et samarbeid mellom Kunsthøgskolen og Avdeling for estetiske fag ved HiO (nå Institutt for estetiske fag - tidligere Statens lærerskole i forming). Ved HiO var det interesse for å starte en utdanning innen figurteater, både i det administrative og faglige miljøet. Det var her Karel Hlavaty i sin tid satte i gang den første utdanningen for norske figurteaterkunstnere. Kanskje kunne en utdanning for figurteater utvikles og sikres i samarbeid mellom de to nevnte institusjonene, altså Avdeling for estetiske fag ved Høgskolen i Oslo, og Kunsthøgskolen. Tenkte jeg.

Men - det ble Avdeling for estetiske fag som alene gjennomførte idéen, og vi kan konkludere med at det halvtårsstudiet i figurteater som nå tilbys ved vårt institutt er den eneste utdanningen i figurteater som tilbys i Norge. Planen for et helt års studium er godkjente, og vi kan håpe de vil bli realisert en gang. I forbindelse med figurstudiet har vi fått på plass Erasmusutveksling med kjente figurteaterutdanninger i Europa, som The Theatre Faculty of the Academy of Performing Arts in Prague (DAMU), Hochschule für Schauspielkunst "Ernst Busch", abteil Puppenspielkunst, i Berlin, og Institute International de la Marionette i Charlesville-Mezierés i Frankrike. Flere av våre studenter har fortsatt utdanningen innen figurteater her. Fagplaner for et årsstudium er også utarbeidet og godkjent, og blir kanskje realisert en gang - og det er pt mulig for studentene å gå videre innen feltet i forbindelse med utenlandsopphold. Det er også mulig for studentene våre å gå videre med en masteroppgave.

Den treårige utdanningen ved Akademi for Figurteater dekket som kunstutdanning et vidt felt innen teaterfaget. Det ble undervist i rolletolking, improvisasjon, bevegelse, stemme, formgivning, dukkemaking – og i teorifag som forestillingsanalyse, dramaturgi, regi, teaterhistorie. I den bachelorutdanningen som tilbys i drama- og teaterkommunikasjon på vårt institutt står de fleste av disse fagområdene like selvfølgelig sentralt. Figurteaterstudiet inngår i et forløp der dramaturgi,

skuespillertrening, improvisasjon, bevegelse- og stemmetrening, forestillingsanalyse, regi, teaterhistorie. På maskespill- og figurutdanningen inngår dessuten formgivning og design i studiet - også en grunn til at studiet passer bra inn i porteføljen til instituttet. Jeg vil anslå at undervisningen som allerede gis i de teaterfaglige emnene ved avdelingen dekker inn godt 2 år av faginnholdet i den utdanningen som i sin tid ble tilbudt ved Akademi for Figurteater. Om figurstudiet blir bygget ut til et årsstudium, vil situasjonen selvfølgelig bli ennå bedre.

Innvendinger mot å legge et studie i figurteater til en annen høgskole enn Kunsthøgskolen har vært tilstede i figurteatermiljøet. Først og fremst har man vært redd for den didaktiske vinklingen høgskolene tradisjonelt har stått for innen kunstfagene – at man skal fokusere på og diskutere målgruppe istedenfor kunst. Dette er en diskusjonen de faglig tilsatte ved Institutt for estetiske fag er seg bevisst. Her studerer studentene et kunstfag og en kunststart, også i de tilfellene et kunstprodukt retter seg spesifikt mot barn eller unge, og i tillegg har et didaktisk siktemål.

Institutt for estetiske fag har gjennom en årrekke, ved siden av kunst og formingsfag, bygget opp et spennende bachelorforløp innen drama- og teaterkommunikasjon. Et første grunnleggende utdanningsår blir etterfulgt av et halvtårs dramaturgistudium, og suppleres med egne enheter, hver på 30 stp, innen felt som fortelling - maskespill - regi - teater i undervisningen - kunstfilm - og altså figur. Figurstudiet passer for skuespillere, teaterarbeidere, lærere, bibliotekarer og andre kulturarbeidere som ønsker å lære mer om dukker og figurteater. Det har som mål å gi studentene en innføring i ulike aspekter av figurteaterdisiplinen. Programmet kan også tas som et selvstendig halvtårsstudie. Foruten avdelingens egne ansatte, som tekstilkunstner Lillegerd Hansen, blir andre kapasiteter leid inn som gjestelærere. Vi har nytt godt av kunnskapene til Pia Holmquist, som underviser i produksjon av stangdukker, Kari Noregger lærer oss marottemaking, Hilde Veronika Høie jobber med stemme- og bevegelsestrening, og Ann Kristin .. tar for seg bruk av dukker i forhold til barn med vansker. For bare å nevne noen.

Studieprogrammet vårt legger vekt på å lage og handle med dukker og objekter, og består av følgende hovedområder: produksjon og spill med figurer, figuren i det sceniske rommet, figurteater og fortellerteknikker, fagteori og fagdidaktikk. Det meste av arbeidet foregår i workshops hvor studentene prøver ut forskjellige ideer og teknikker, og så analyserer sitt arbeid. Vi starter med å trene objekter, sokke- og hanskedukker, og store papirdukker i Bunrakustil. Deretter fortsetter vi med å produsere og trene hånddukker, stangdukker og marotter. Læringsprosessen er i stor grad basert på praktiske øvelser og arbeid med kunstneriske prosjekter, i samarbeid med ulike kunstnere. Studentene får individuell og gruppevis veiledning i løpet av produksjonsfasene. I løpet av semesteret gjøre studentene forestillinger for flere offentlige arrangementer: "Åpne dager" ved høgskolen - den praktiske eksamen, som også er åpen - og i slutten av semesteret kan de beste prestasjonene delta i "fEstival", en teaterfestival arrangert av teaterstudenter. Dette er med å gjøre arbeidet til studentene våre synlig.

Til slutt: som leder av UNIMA-Norge var jeg opptatt av å synliggjøre figurteatret som kunststart, og å løfte fram norsk figurteater. Jeg så at Fortellerfestivalen, som også har hatt HiOA som en viktig medspiller, hadde fulle hus, og at interessen for

fortellerkunsten, i takt med studenttilstrømmingen, gjennom årene var voksende. Jeg initierte derfor festivalen Fri Figur - biennale for norsk figurteater. Det var mitt håp at våre figurteaterstudenter kunne være med å skape interesse for og promovere denne kunstarten. Jeg ser til min glede at interessen for figurteater er stigende, og at flere og flere av våre studenter deltar på festivalen. Også i denne sammenhengen har instituttet vårt stått for et arbeid som har hatt betydning.